

• सूर्य सप्तकम् - विकृतिः छन्दः - अश्वललित वृत्तम्

(यदिह नजौ भजौ भजभलगाः तदाऽश्वललितं हरार्कयतिमत् । 11 + 12- 23)

उदा - हरिण विलोचनाधिवसति बभञ्ज पवनात्मजो रिपुवनम् ।

अस्मदुदाहरणम् - दिनमण्ये नमोस्तु रवये दिनाधिपतये प्रभावलयिने ॥

दिवसनिशा.कृतिप्रकरणा-दनेहसकर ग्रहोङ्गाधिपते

क्षणचलिते सहस्रयुगलं- शतानि किल योजनानि विचलन्

भुवनतते.रभीष्टरचने - सुजीवनविधौ प्रदीक्षित रवे

मम शिरसो मनश्श्रुतिहृशां - नमः परिधये तवैव महसे ॥ 1 ॥

तव दुहिता पितृप्रसविनी - तवैव सुषमां पुरो विदधती

अद्रकरी विचित्रकिरणा - पिशङ्गवसना समं धवलिता ।

निरतशुचिं वलक्षपरिधिं - निरन्तविभवं भवन्त.मुदितं

मम नयनाऽतिथिञ्च कुरुते – तमःपरिभवा.दनेनस.मियम् ॥ 2 ॥

तव ललना.मनातपरुचिं- भवन्त.मनुगां सदाहितरुचं

जगदखिलं प्रतीक्षत इमा.-मनामय सुख.प्रसूतिनिलयाम्

दध.दुपधां¹ द्युमण्डलमणे- रुजाहर विभाकरोऽसि तरणे

हर दयया हृदामयगणं- त्वचं सदवता.दितोऽनवरतम् ॥ 3 ॥

उपधा- स्वभाव परीक्षा

¹ स्वभाव परीक्षा

जगति यथा युवा तु युवतौ- रतोऽनुसरते त्वमेव.मनुसृत्
 कुविदुषसं विरोचक महन्- मखेषु निरते शुभं तनु नरे
 द्यु.वसुमती वलग्नचरणा- हि सप्त ²ययव.स्सुभद्र चरणाऽः
 विविधमयू-खदीसि रुचिरां- खदीस्तिरुचयो दिवं विदधते॥ 4॥
 ययुः यज्ञाश्वः।

(अवलग्नम् - वलग्नम् - शरीरमध्यभागः, विराट्छरीरस्य मध्ये सूर्याश्वा स्सञ्चरन्तीति भावः।

हरित इमान् निपान³ सलिलं- ग्रहीतुमिव ते विमोचय विभो
 दिवसमुखे रुजाकरकृमीन्- विषाणु⁴ कमल.प्रशोधन विधौ।
 विटपगणं महौषधिवर्णीं- पुषाण भवदीय.दीधितिचणात्
 तदनु रवे सिमस्य रजनीं- कुरुष्व कुशलं श्रमापगमने॥ 5॥

(निपान – पानीयजलस्थानम्) (विष - विप्रयोगे (क्रैयादिकः) लोट् मध्यमैकवचनम्)

त्वमसि घृणे शमादि गुणधे- शुभाह.सुनिशा.विभाजनवशात्
 ऋतुपदवीं वसन्त.तपसी- नभस्य.शरदे सहस्य.शिशिरौ।
 कुरु करुणां सदौषध.महो- विवर्धयिषुता गुणिन् दिनमणे
 श.मपि मुदं दुरोण⁵सरणौ - पुरे जनपदे सदा ऽनुगमय॥ 6॥

(दुरोणम् – गृहम्)

² ययुः यज्ञाश्वः। (अवलग्नम् - वलग्नम् - शरीरमध्यभागः, विराट्छरीरस्य मध्ये सूर्याश्वा स्सञ्चरन्तीति भावः।

³ निपान - पानीयजलस्थानम्

⁴ विष - विप्रयोगे (क्रैयादिकः) लोट् मध्यमैकवचनम्

⁵ दुरोणम् - गृहम्

परिचरते गतिं तव विभो- सुरासुरगण.स्स्वकीयविधिना
स्थिरयसि भो ग्रहादिपरिधिं- चराचरजगत् सदात्मभवन।
अपि नयसे सदा दिविषदो- विभावसु वृषाऽद्यनीकवदन
परिदयसे गुरुत्वपदवी- धराऽश्रितगणं त्रयीतनु.विभो ॥

फलश्रुतिः श्रौतार्थवाचकमिदं सप्तकं मिहिरस्य यः ।
वृत्तेऽश्वललिते वृत्तं पठे.दायुष्य.मास्त्रुयात् ॥

* సూర్య సప్తకమ్ - వికృతిః చన్ద్రః - అశ్వలవిత వృత్తమ్

(యిధిహ నజో భజో భ్జబులగాః తదాంశ్వలవితం హరార్షయతిమత్.. 11 + 12- 23)

ఉదా - హరిణ విలోచనాధివసతిం బభజ్ఞ పవనాత్మజో లిపువనమ్..

అస్తుదుదాహరణమ్ -

దినమణయే నమోస్తు రవయే దినాధిపతయే ప్రభావలయినే..

దివసనినా కృతిప్రకరణా దనేహసకర గ్రహశిద్వధిపతే

క్షణచలితే సహస్రయుగలం శతాని కిల యోజనాని విచలన్

భువనతతే రభీష్టరచనే సుజీవనవిధౌ ప్రభిక్షిత రవే

మమ సిరసో మనస్సుతిదృశాం నమః పరిధయే తమైవ మహానే.. 1..

తవ దుహితా పితృప్రసవినీ తమైవ సుషమాం పురో విదధతీ

అదరకలీ విచిత్రకిరణా పిశచ్ఛవసనా సమం ధవలితా.

నిరతసుచిం వలక్షపరిధిం నిరన్తువిభవం భవన్త ముదితం

మమ నయనా ఽతిథిజ్ఞ కురుతే తమఃపరిభవా దనేనస మియమ్..

తవ లలనా మనాతపరుచిం భవన్తమనుగాం సదాహితరుచం
 జగదబీలం ప్రతీక్షత ఇమా - మనామయ సుఖి ప్రసూతినిలయామ్
 దధ దుపథాం ద్యుమృత్తులమణే రుజాహార విభాకరీఁసి తరణే
 హార దయయా హృదామయగణం త్వచం సదవతాదితోఁనవరతమ్

.. 3..

జగతి యథా యువా తు యువతో రతోఁనుసరతే త్వమేవమనుసృత్తీ
 కువిదుషుసం విరోచక మహాన్ మఖేషు నిరతే శుభం తను నరే
 ద్యువసుమతీ వలగ్గుచరణా హి సప్త యయవ స్నేభద్ర చరణా(ః)
 వివిధమయుా - ఖుదీప్తి రుచిరాంబుదీప్తిరుచయో దివం విదధతే.. 4..

హాలిత ఇమాన్ నిపొన సలిలం గ్రహీతుమివ తే విమోచయ విభో
 దివసముఖే రుజాకరకృమీన్ విపోణ కమల ప్రశీధన విధో.
 విటపగణం మహాపథివనీం పుషోణ భవదీయ దీధితిచణాత్
 తదను రవే సిమస్య రజనీం కురుష్య కుశలం త్రమాపగమనే..

5..

త్వమని ఘృణే శమాది గుణదే	నుభాహా సునిశా	విభాజనవశాత్
బుతుపదవీం వసన్త తప్సీ	నభస్య శరదే	సహస్య శిశిరో.
కురు కరుణాం సదౌషధమహాలీ	వివర్ధయిషుతా	గుణిన్ దినమణే
శమపి ముదం దురీణ సరణో	పురే జనపదే	సదాసుగమయ..

6..

పరిచరతే	గతిం తవ విభో	సురాసురగణ	స్వాక్షీయవిధినా
స్థిరయసి భో	గ్రహంబిపరిధిం	చరాచరజగత్	సదాత్మభవన.
అపి నయసే	సదా దివిషదో	విభావను	వృషాంక ద్వానీకవదన
పరిదయసే	గురుత్వపదవీ	ధరాణశ్రీతగణం	త్రయాతను విభో..

ఫలస్తుతిః

శ్రైతార్థవాచకమిదం సప్తకం మిహిరస్య యః.

వృత్తేంశ్వ లలితే వృత్తం పరేదాయుష్య మాప్మయాత్..